

GRUDZIEŃ

Kalendarium grudzień 1980

1

- Władze sowieckie przekazują gen. dyw. Tadeuszowi Hupałowskiemu i płk. Zygmuntowi Puchale plany wkroczenia wojsk sowieckich do Polski w ramach ćwiczeń Sojuz '80. Gotowość do przekroczenia granicy wyznaczono na 8 XII.

3

- Naczelny dowódca wojsk Układu Warszawskiego marszałek Związku Sowieckiego Wiktor Kulikow oficjalnie zwraca się do gen. Wojciecha Jaruzelskiego o zgodę na rozpoczęcie 8 XII ćwiczeń Sojuz '80.
- Prezydent USA Jimmy Carter w wysłanej do Moskwy depeszy wskazuje na bezprecedensowe zgromadzenie 18 dywizji sowieckich wzdłuż polskiej granicy i ostrzega: [...] *Muszę stwierdzić, że rozwiązanie narzucone narodowi polskiemu siłą wpłynęłoby jak najbardziej negatywnie na nasze stosunki.* [...]

4

- Prasa publikuje Odezwę KC PZPR:

Rodacy!

Ważą się losy narodu i kraju! Przedłużające się niepokoje doprowadzają naszą ojczyznę do krawędzi gospodarczego i moralnego wyniszczenia. Nadal znajdujemy się w fazie ostrego kryzysu politycznego. Jego skutki mogą okazać się groźne dla naszych podstawowych narodowych interesów. [...]

Komitet Centralny PZPR na VII plenarnym posiedzeniu w pełni potwierdził przyjętą przez nowe kierownictwo linię odnowy życia politycznego kraju. Jest to linia konsekwentnej realizacji

postulatów klasy robotniczej, rolników, inteligencji, wszystkich środowisk. [...]

Partia opowiada się jednocześnie za dalszym pogłębieniem stosunków i rozszerzaniem płaszczyzny współdziałania dla dobra ojczyzny i narodu między państwem i Kościołem katolickim. [...]

5

- W Moskwie odbywa się narada pierwszych sekretarzy partii komunistycznych państw bloku sowieckiego, zwołana na wniosek Ericha Honeckera, a dotycząca wyłącznie spraw Polski.

Z wystąpienia Stanisława Kani: [...] *Rozwój sytuacji może oczywiście postawić nas przed koniecznością zastosowania innych środków, nie tylko środków politycznej konfrontacji, z którą się właściwie liczymy, do której chcemy doprowadzić, lecz również konfrontacji, która wiąże się z zastosowaniem środków represji. Bądźcie pewni, towarzysze, że wówczas wykażemy się dużym zdecydowaniem w stosunku do kontrrewolucji, w obronie socjalizmu, socjalistycznej władzy w Polsce.*

Erich Honecker: [...] *Trudno zignorować fakt, że wydarzenia w Polsce w przeważającej części są rezultatem skoordynowanego planu wewnętrznej i zewnętrznej kontrrewolucji. To jest fragment imperialistycznej polityki konfrontacji i wzmożonej dywersji wobec krajów socjalistycznych. Ważne, aby uznać, że PZPR znajduje się w stanie konfrontacji z nieobliczalnym wrogiem. [...] Jeśli władza robotniczo-chłopska jest zagrożona, jeśli musi być chroniona przed siłami kontrrewolucyjnymi, które gotowe są na wszystko – nie pozostaje inny wybór, jak użyć organów bezpieczeństwa robotniczo-chłopskiego państwa. [...]*

Leonid Breżniew: [...] *Przeciwnicy socjalizmu, zarówno w Polsce, jak i poza nią, muszą wiedzieć, że socjalistyczni przyjaciele jak i sojusznicy Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej nie opuszczą jej w potrzebie. [...]*

- Z dokumentu podsumowującego naradę: [...] *socjalistyczna Polska, Polska Zjednoczona Partia Robotnicza i naród polski mogą bezwzględnie liczyć na braterską solidarność i poparcie krajów uczestników Układu Warszawskiego. [...]*
- Po zakończeniu narady Leonid Breżniew mówi do Stanisława Kani: *Nu, charaszo, nie wajdiom. A kak budiet usłażniat'sia [komplikować się], wajdiom. No bez tiebia – nie wajdiom.*
- W Warszawie sekretarz Komitetu Obrony Kraju gen. Tadeusz Tuczapski zatwierdza harmonogram prac nad wprowadzeniem stanu wojennego. Ukończenie wszystkich działań przygotowawczych przewidziano na 31 XII 1981.

- ◉ Z oświadczenia rzecznika prasowego KKP Karola Modzelewskiego: *Nie ma obecnie w Polsce żadnych strajków lub innych akcji protestacyjnych ani też zapowiedzi takich akcji.*
- ◉ W Warszawie przedstawiciele komitetów założycielskich związków rolników: Stanisław Janisz (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników „Solidarność Chłopska”), Zdzisław Ostatek (Niezależny Samorządny Związek Zawodowy Rolników „Solidarność Wiejska”) i Gabriel Janowski (Samorządny Związek Producentów Rolnych) podpisują zobowiązanie opracowania wspólnego statutu dla Związku Zawodowego Rolników Indywidualnych. Pracami zespołu kierował prof. Andrzej Stelmachowski z Zakładu Prawa Rolnego UW i dr Bolesław Banaszekiewicz.
- ◉ Na mocy uchwały plenarnej rozwiązuje się Centralna Rada Związków Zawodowych.

6

- ◉ W akcie erekcyjnym, wmurowanym pod pomnik Ofiar Grudnia '70 w Gdańsku zapisano: [...] *wzniesienie tego pomnika było obowiązkiem tych, którzy pozostali, dla tych, którzy przyjdą. Ma on dawać świadectwo przeszłości i być drogowskazem na przyszłość.* [...]

7

- ◉ W Gdańsku odbywa się pierwszy publiczny pokaz dokumentu filmowego o strajku sierpniowym *Robotnicy '80*, wyprodukowanego przez Wytwórnę Filmów Dokumentalnych.

9

- ◉ Prezydent USA Jimmi Carter oświadcza, że według danych amerykańskich Związek Sowiecki zakończył przygotowania do interwencji wojskowej w Polsce, oraz powtórnie ostrzega władze sowieckie przed skutkami takiego kroku.
- ◉ Obraduje Sejmik Bieszczadzki – zjazd przedstawicieli ruchów chłopskich z Bieszczad.
- ◉ Ukazuje się 1. numer „Biuletynu Informacyjnego Hutników” NSZZ „Solidarność” Huty im. Lenina. W skład redakcji wchodzi m.in.: Anna Gorazd, Andrzej Hudaszek, Krzysztof Naruszewicz, Marian Mirowski, Jan Ciesielski, Stanisław Handzlik, Jerzy Piekarski, Krzysztof Sajboth, Czesław Szewczuk. Do 13 XII 1981 ukaże się 30 numerów.

- Ukazuje się 1. numer „Biuletynu Informacyjnego” Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” woj. chełmskiego. Redakcję tworzą: Jolanta Kropp, Mirosław Przyłipiak, Marek W. Kokalski, Cezary Lipert, Józef Gorzała, Janusz Kwieciński, Roman Żelazny, Bogusław Mikus, Franciszek Lipert, Jerzy Adamczuk, Janusz Żak, Marek Kałabuń, Barbara Szubert, Mirosław Ryl, Marek Orski, Jan Paszkiewicz, Józef Ogonowski, Edward Koziół, Zdzisław Karpiński. Do 13 XII 1981 ukaże się 29 numerów.

10

- Rozpoczynają się ćwiczenia Sojuz '80 pod dowództwem marsz. Wiktora Kulikowa, w których udział biorą sztaby sowiecki, polski, czechosłowacki i NRD-owski. Sztab główny marsz. Wiktora Kulikowa znajduje się w Legnicy, ale do Polski nie wkracza żadna nowa obca dywizja.
- Przy KKP NSZZ „Solidarność” powstaje Komitet Obrony Więzionych za Przekonania. Przewodniczącym zostaje Aleksander Hall, w skład Komitetu wchodzi: Władysław Bartoszewski, Kazimierz Dejmek, Tadeusz Konwicki, Edward Lipiński, Halina Mikołajska, Władysław Siła-Nowicki, Aniela Steinbergowa, Jacek Taylor, Andrzej Wajda, Wanda Wiłkomirska.

14

- W Warszawie obraduje I Ogólnopolski Zjazd Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego Rolników „Solidarność Wiejska”, na który przyjechali rolnicy ze wszystkich województw w liczbie około 1200 osób. Główne tematy obrad to: obrona prawa rolników do zrzeszania się w związki zawodowe, jedność ruchu niezależnego związku zawodowego na wsi, generalna zmiana polityki rolnej gwarantująca wyjście z kryzysu gospodarczego.

15

- Ukazuje się 1. numer „Solidarności Słupskiej” – pisma Międzyzakładowego Komitetu Założycielskiego NSZZ „Solidarność” w Słupsku. Redakcję tworzą: Paweł Połec, Jarosław Matul, Franciszek Szponar.

16

- W Gdańsku odbywają się uroczyste obchody 10. rocznicy Grudnia '70 z udziałem setek tysięcy ludzi oraz przedstawicieli „Solidarności”, rządu i Kościoła. Przed Stoczną

Gdańską zostaje odsłonięty Pomnik Ofiar Grudnia '70. Mszę św. celebryje ks. abp Franciszek Macharski. Fragment Biblii w tłumaczeniu Czesława Miłosza odczytuje Daniel Olbrychski.

- Z oświadczenia Krajowej Komisji Porozumiewawczej:

[...] KKP wyraża przekonanie, że porządek ustrojowy PRL oraz ład społeczny kraju nie znajdują się w niebezpieczeństwie. Władze państwowe i polityczne, do których należy konstytucyjne prawo reprezentowania i ochrony interesów międzynarodowych naszego kraju, stwierdzają, że w pełni zagwarantowane jest wykonanie zobowiązań wynikających z układów sojuszniczych PRL i sytuacji międzynarodowej. [...] Nie widzimy podstaw do szerszego poczucia zagrożenia, stwierdzamy, że wytwarza to tylko stan napięcia.

17

- W pobliżu Stoczni im. Komuny Paryskiej w Gdyni odsłonięto Pomnik Ofiar Grudnia '70 w Gdyni, poświęcony poległym tu robotnikom. Odsłonięto też tablice pamiątkowe przy przystanku SKM Gdynia-Stocznia i przy Urzędzie Miasta - w miejscach, gdzie zginęli robotnicy w XII 1970.
- Na murze Stoczni Szczecińskiej im. Adolfa Warskiego zostaje odsłonięta tablica pamiątkowa.

19

- Zaginął Krzysztof Zagierski, 23-letni nauczyciel, założyciel „Solidarności” w Choroszczy. Był w drodze do Białegostoku z zamiarem zarejestrowania miejscowego koła NSZZ „Solidarność”. W wyniku podjętych poszukiwań znaleziono przy moście na Narwi w okolicach miejscowości Żółtki jego torbę z dokumentami związkowymi, jednak ciała K. Zagierskiego nigdy nie odnaleziono; śledztwo umorzono w 1981 r.
- Formuje się ostateczny skład Prezydium Tymczasowego Zarządu NSZZ „Solidarność” Regionu Mazowsze. W skład ścisłego Prezydium wchodzi osoby odpowiedzialne za powołanie i organizowanie pracy głównych pionów Związku: Zbigniew Bujak, Seweryn Jaworski, Jan Łojak, Jacek Knap, Henryk Wujec, Wiktor Kulerski, A. Jordan, Janusz Onyszkiewicz, J. Kondrasiuk, M. Madeyski. Do Prezydium wchodzi także przedstawiciele największych zakładów: ZM Ursus, Huty Warszawa, FSO (po dwóch przedstawicieli), ZM Nowotko, Świerczewski, Róża Luksemburg, Waryński, Kasprzak, MZK, MPT, PAN, Politechniki Warszawskiej, Polkoloru, Tewy, PZO, WZT, WSK-PZL,

przedstawiciele służby zdrowia, biur projektowych budownictwa, poligrafii, kolejarzy, oświaty oraz przedstawiciele ekspozytur wojewódzkich: Ciechanowa, Siedlec, Ostrołęki, Białej Podlaskiej i Łomży.

- W Warszawie obraduje zjazd komitetów założycielskich NSZZR „Solidarność Wiejska”, NSZZR „Solidarność Chłopska” i SZPR, na którym przyjęto wspólny Statut i podjęto decyzję o koordynacji działań, zmierzających do rejestracji jednego związku zawodowego rolników.

23

Minister pracy, płac i spraw socjalnych ustala, że w roku 1981 wolnymi od pracy mają być tylko 2 soboty w miesiącu. 29 XII ministerstwo poinformuje, że w I 1981 będą to 3 soboty.

28-30

- Obraduje Zjazd Związku Literatów Polskich. Wybrano nowe władze z Janem Józefem Szczepańskim jako prezesem. W uchwale końcowej Zjazd zaleca Zarządowi Głównemu powołanie Komisji do zbadania faktów dyskryminacji, wyrządzonych krzywd i zniesławienia pisarzy z powodu ich przekonań politycznych, rodzaju uprawianej twórczości, pochodzenia lub wyznania religijnego.

29 XII - 12 I 1981

- W Ustrzykach Dolnych, w Sali konferencyjnej Urzędu Miasta i Gminy, przedstawiciele Bieszczadzkiej Federacji Robotników, Rolników i Innych Grup Zawodowych rozpoczynają strajk okupacyjny. Protestujący domagają się m.in. rejestracji NSZZ „Solidarność Wiejska”, zaprzestania represji wobec działaczy związkowych, wszczęcia dochodzenia w sprawie nadużyć przedstawicieli lokalnych władz, przekazania niektórych obiektów na cele społeczne, zezwolenia na budowę kościoła w Ustrzykach Dolnych. Jednym z najważniejszych postulatów jest ograniczenie, a faktycznie likwidacja ośrodków Urzędu Rady Ministrów w Arłamowie, Muczynym, Wołosatym, Caryńskim, rozwijających się kosztem lokalnej społeczności. Liczba strajkujących dochodzi do 60 osób (chłopi, robotnicy rolni, nauczyciele, lekarze i inni). Strajk zyskuje poparcie rzeszowskiego NSZZ „Solidarność” i NSZZR „Solidarność Wiejska” oraz przemyskiego NSZZR „Solidarność Wiejska”.
- Ukazuje się 1. numer „Biuletynu Informacyjnego” Komitetu Założycielskiego NSZZ RI „Solidarność” Regionu Środkowo-Wschodniego w Lublinie. Redakcję tworzą:

Włodzimierz Jachman, Józef Popłonkowski, Eugeniusz Wilkowski, Janusz Winiarski, Danuta Winiarska, Zdzisław Bradel, Tadeusz Zachara, Jan Krzysztof Wasilewski, Wiesław Lipiec, Krzysztof Michałkiewicz, Paweł Nowacki, Michał Zulauf, Zbigniew Perzyna, Janusz Stępiak. Do 13 XII 1981 ukaże się 19 numerów.

- Na przełomie 1980/1981, po rozłamie w strukturach niezależnego Wydawnictwa Głos, powstało Wydawnictwo Krąg. Wśród założycieli są: Marek Barański, Wojciech Fałkowski, Witold Ferens, Adam Karwowski, Łukasz i Kazimierz Ossowsky, Andrzej Rosner, Marek Tabin.